

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” травня 2018 року

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Економіка підприємства»

за темою:

«ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЕКТУ СТВОРЕННЯ
ЦЕНТРУ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ «SMARTY KIDS»

Виконавець:

Студентка ФЕУП

Вовченко Антоніна Олександрівна _____

(підпис)

Керівник:

д.е.н, доцент

Сментина Наталія Валентинівна _____

(підпис)

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Вовченко Антоніни Олександрівни
«Економічне обґрунтування проекту створення центру раннього розвитку
дітей «Smarty Kids»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються теоретичні засади започаткування власної справи у сфері дошкільної освіти: розглянуто бізнес-ідею започаткування власної справи; досліджуються нормативно-правове регулювання підприємницької діяльності в Україні у сфері дошкільної освіти. Проаналізовано конкурентне середовище у сфері дошкільної освіти у м. Одеса та визначені внутрішні конкурентні переваги створюваного центру раннього розвитку дітей. Розраховано витрати на створення та функціонування центру раннього розвитку дітей. Спрогнозовано прибуток від реалізації послуг. Проведено оцінку економічної ефективності проекту. Проаналізовані можливі ризики та запропоновані заходи щодо їх мінімізації.

Ключові слова:

центр раннього розвитку дітей, бізнес-ідея, проект, прибутковість, ефективність, доцільність, ризик

ANNOTATION

final work for obtaining a bachelor's degree education
Vovchenko Antonina Aleksandrovna
«Economic justification of the project of creating a center for early childhood
development «Smarty Kids»
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Final work consists of tree chapters.

The final work deals with the theoretical principles of starting a business in the sphere of preschool education. Therefore, author considers the business-idea of starting business in the sphere of preschool education; he also examines the regulatory and legal regulation of entrepreneurial activity in Ukraine in the sphere of preschool education. The competitive environment of preschool education in Odessa were analyzed as well as internal competitive advantages of the created center for early childhood development identified. The costs of establishing and operating of the center for early childhood development were calculated. Income from the sale of services forecasted. The economic efficiency of the project reviewed. The possible risks analyzed and measures to minimize them proposed.

Keywords:

center for early childhood development, business idea, project, profitability, efficiency, expedience, risk

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	6
1.1. Характеристика бізнес-ідеї щодо відкриття центру раннього розвитку дітей «Smarty Kids».....	6
1.2. Правові та організаційні засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти в Україні.....	14
1.3. Вибір організаційно-правової форми новостворюваного центру та системи оподаткування.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.....	25
2.1. Аналіз конкурентного середовища на ринку послуг міста Одеса у сфері дошкільної освіти.....	25
2.2. Оцінка внутрішніх конкурентних переваг центру «Smarty Kids».....	32
2.3. Формування витрат на започаткування та функціонування центру.....	39
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВІДКРИТТЯ ЦЕНТРУ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.....	52
3.1. Прогнозування прибутку від реалізації послуг центру.....	52
3.2. Оцінка економічної ефективності проекту.....	57
3.3. Аналіз можливих ризиків та заходи щодо їх мінімізації.....	64
ВИСНОВКИ.....	73
Список використаних джерел.....	77
Додатки.....	81

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Питання про комплексний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку завжди хвилювало уважних батьків. Як відомо, в початковому періоді свого розвитку діти, як губка, вбирають все, що бачать, ще не фільтруючи хорошого від поганого. Саме в цьому віці закладаються перші камінці в фундамент майбутнього характеру і відбувається становлення психіки дитини.

Багато батьків із задоволенням віддають дітей в ясла і інші спеціалізовані установи. Помилково вважати, що дитячий садок допомагає тільки тим, що бере на себе обов'язки по догляду за дитиною під час відсутності батьків. Насправді відвідування подібного закладу – перша можливість дитини «вийти у світ». Тут він вчиться самостійно знайомитися з однолітками і отримує перші уроки неформального спілкування. Якщо дивитися на питання з цього боку, то внесок дитячих розвиваючих установ в життя дитини і сім'ї є неоціненним.

Попит на дошкільну освіту настільки великий, що не всі діти практично можуть потрапити в подібні установи. А в зв'язку з постійним збільшенням темпів народжуваності, цей показник буде і далі неухильно падати. З цієї причини багато підприємців вирішують зайнятися організацією і підтримкою дитячих розвиваючих центрів.

Безумовно, тема розвиваючого центру дуже цікава і особливо актуальна в наш час, в умовах тотального закриття міських дитячих садків, а так само великих складнощів на запис в групу. Багато дітей залишаються вдома до настання шкільного віку. Забезпечені батьки часто не віддають дітей в садок – наймають няню, хтось залишається з бабусями і дідусями. У будь-якому випадку, дітям потрібне спілкування і розвиток в колі своїх однолітків. Вдумливі батьки знаходять найбільш корисні і сучасні способи до виховання. Розвиваючий центр може стати цим сучасним способом до виховання та чудовою альтернативою дитячому саду. Саме тому ця тема була обрана для написання випускної роботи.

Дослідженню проблем формування та розвитку освітніх послуг присвячені роботи О. Грішної, Л. Виготського, Є. Протасової, Б. Колота, В. Куценка, Р. Патори, І. Скорова, І. Малкіна-Пиха та багатьох інших науковців.

Мета випускної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти планування бізнесу у сфері дошкільної освіти.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи формування власного бізнесу;
- проаналізувати умови організації та здійснення підприємницької діяльності в Україні в сфері дошкільної освіти;
- обґрунтувати вибір організаційно-правової форми новостворюваного бізнесу та системи оподаткування;
- проаналізувати ринок послуг у сфері дошкільної освіти в Україні та регіоні;
- оцінити внутрішні конкурентні переваги дитячого центру розвитку;
- обґрунтувати формування витрат на започаткування та функціонування бізнесу;
- розробити прогноз прибутку від надання послуг центру раннього розвитку дітей;
- оцінити економічну ефективність проекту;
- проаналізувати можливі ризики та запропонувати заходи щодо їх мінімізації.

Об’єкт дослідження випускної роботи – процес обґрунтування доцільності створення власної справи у сфері послуг з раннього розвитку дітей.

Предмет дослідження випускної роботи – бізнес-проекування започаткування власної справи на ринку послуг дошкільної освіти.

Методи дослідження, які застосовувалися у роботі:

- метод системного аналізу – у 2 розділі для дослідження конкурентного середовища на ринку послуг дошкільної освіти;
- метод аналогії – у 2 розділі для порівняння конкурентних переваг та недоліків аналогічних закладів;
- методи економіко-статистичного аналізу: табличний – для більш наглядного узагальнення інформації; графічний – для відображення

динаміки народжуваності населення, доходів населення та вікової ознаки дітей;

- методи маркетингового аналізу: SWOT-аналізу, PEST-аналізу, метод зваженої оцінки – у 2 розділі для того, щоб на їхній основі обрати конкурентну стратегію.

У процесі розробки проекту використанні наступні програмні продукти:

- програма Microsoft Excel – для розрахунку даних за допомогою таблиць та для побудови графічних відображень;
- програма Project Expert – для розрахунку показників економічної ефективності проекту, а також для знаходження точки беззбитковості, для проведення аналізу чутливості та для аналізу руху коштів Cash-Flow.

Інформаційна база дослідження – наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, Держкомстату України та ін.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджуються теоретичні, методичні та прикладні аспекти започаткування власної справи у сфері дошкільної освіти та зроблено наступні висновки:

1. В останні роки все частіше стали з'являтися дитячі центри та клуби, які виконують на перший погляд функцію звичайного садочка, але між ними є істотна відмінність. У дитячому садку дітей вчать за загальноприйнятою освітньою програмою державного стандарту. А центри розвитку працюють за підвищеними нормативам за всіма напрямками. У розвиваючому центрі до виховання малюків застосовується комплексний підхід: фізичний і психологічний розвиток вміло поєднується з культурним, художньо-естетичним та інтелектуальним розвитком.

2. Останніми роками стала утворюватися черга в дитячі садки, з'явився електронний реєстр, куди батьки записують дітей в чергу мінімум за рік до вступу в дитсадок, а то і одразу після народження дитини, підвищується вік для прийому дитини. Разом з цим, вимоги до першокласників стали вище, і це вимагає від батьків приділяти більше уваги і часу дошкільній підготовці. Виникає необхідність пошуку альтернативних варіантів підготовки дитини до школи, а це, у свою чергу, збільшує інвестиційну привабливість бізнесу, в основі якого лежить надання дошкільних освітніх послуг.

3. Сьогодні в країні більше півтори тисячі дитячих приватних клубів і міні-садків. І їх кількість продовжує зростати, незважаючи на те, що держава з кожним роком приділяє все більше уваги будівництву нових дитсадків. Крім цього, в короткостроковій перспективі у держави недостатньо ресурсів для забезпечення дитячими садами дітей до трьох років. Тому зараз можливо дуже органічно доповнювати державні освітні послуги в молодшому сегменті.

4. Незважаючи на те, що ринок послуг дошкільної освіти на сьогодні ще досить ненасичений, конкуренція на ринку вже присутня. І одним з найефективніших інструментів захоплення своєї ніші на ринку та позиціонування своїх послуг, для приватних дошкільних установ є використання однієї чи кількох сучасних методик раннього розвитку дитини.

5. Було прийнято рішення відкрити дитячий центр з особливим підходом до розвитку дітей саме раннього віку. В основу цього підходу покладена методика японського виховання. Основний орієнтир в цій методиці – це те, що діти до трьох років як губки вбирають інформацію, тому дуже важливо встигнути дати максимум інформації саме в ранньому віці.

6. Було обрано організаційну форму «Фізична особа-підприємець». Зареєструвати ФОП набагато простіше і швидше, ніж ТОВ, а вартість всіх процедур набагато нижче. Це великий плюс для тих, хто не володіє значним стартовим капіталом. Приватний підприємець виглядає привабливіше і в плані сплати податків. Від ФОП не вимагають платити податок на прибуток і ряд інших податків, які сплачують юридичні особи. Більш того, ФОП може обрати єдиний податок, розмір якого визначається в залежності від видів діяльності.

7. Стосовно сплати податків, то діяльність даного закладу планується здійснювати за спрощеною системою оподаткування. Обрана 3 група платників єдиного податку, а саме сплата 5% єдиного податку без сплати ПДВ.

8. Істотною конкурентною перевагою на початковому етапі обрано присутність унікальної методики. Таким чином, створюваний дитячий центр розвитку зарекомендує себе на ринку, сформує постійну клієнтуру та невпинно буде нарощувати її кількість, що призведе до зросту обсягів продажів. Порівнявши дитячий центр розвитку «Smarty Kids» з його основними конкурентами, було з'ясовано, що він являється найбільш конкурентоспроможним і зможе протриматися на ринку дошкільних послуг довгий час.

9. Проаналізувавши конкурентне середовище ринку дошкільних послуг у місті Одеса, обрано дві конкурентні стратегії: мінімізації витрат і фокусування.

10. Для організації бізнесу необхідні початкові витрати у розмірі 150000 грн. Планується взяти кредит в розмірі 30% від суми інвестицій. У грошовому еквіваленті кредит склав 45000 грн, а власні кошти – 105000 грн. Кредитором планується обрати «Укресімбанк» із сумою відсотка за кредит у розмірі 21% річних. Планується взяти кредит на 18 місяців.

11. Усього поточні витрати на функціонування дитячого центру розвитку за місяць складатимуть 39888,96 грн, а за рік 574600,24 грн.

12. Найбільш цікавим для будь-якої особи, яка розпочинає бізнес або інвестує в нього є прогноз показників прибутку від запланованої діяльності. Аналіз економічних показників діяльності закладу показав, що у перший рік діяльності рентабельність продажу склала 49,92%, а надалі – 51,63%, що є позитивною тенденцією. Грошовий потік у першому році склав 631615,76 грн, а у наступному він збільшився і склав 660183,25 грн.

13. Аналіз ефективності інвестиції показав, що при інвестуванні 150000 грн та ставці дисконтування у розмірі 30%, період окупності складе 10 місяців, що є дуже позитивним результатом. При цьому дисконтований період окупності складе 11 місяців. Чистий приведений дохід складе 1472020 грн, а індекс прибутковості – 5,59. Внутрішня норма рентабельності склала 368,9%.

14. При аналізі проектів господарських рішень наступним етапом за оцінкою їх ефективності йде етап моделювання ризиків результатів впровадження. Після етапу визначення ризиків проводиться кількісна оцінка ризиків. Найбільш часто методами кількісного аналізу ризиків, що використовується, є аналіз чутливості, аналіз сценаріїв і імітаційне моделювання ризиків за методом Монте-Карло.

15. Застосовуючи аналіз чутливості було виявлено найбільш чутливий фактор – ціна збуту. За допомогою маркетингових заходів необхідно знизити рівень впливу цього фактору на ефективність підприємства.

16. Були виявлені найбільш небезпечні ризики для даного закладу, а саме організаційні ризики (викликані помилками менеджменту закладу, її співробітників; помилки в підборі кадрів; ризики, пов'язані з внутрішньою організацією роботи закладу), маркетингові ризики (за рахунок прорахунків в галузі маркетингу) та ризик травматизму дітей. Решта ризиків становлять меншу небезпеку і, отже, будуть менш значимі.

17. Для зменшення ризиків проекту на кожному етапі його здійснення було запроваджено наступні заходи: формуючи цінову політику враховувати

платоспроможність потенційних покупців, клієнтів, наявність конкурентів та їх цінову політику; систематично вивчати ринок продукції і послуг у сфері розважальних технологій; проводити продуману рекламу і маркетинг проекту; прогнозувати сезонні та інші коливання обсягів надаваних послуг для прийняття адміністративних рішень щодо більш раціонального використання фінансових засобів; ретельно опрацьовувати управлінські рішення при визначенні пріоритетних напрямків діяльності; проводити систематичну перепідготовку управлінських кадрів та персоналу; розробити конкретні і дієві соціально-економічні програми для створення сприятливого клімату в колективі.

Узагальнивши вище зазначене, можна сказати, що проект є рентабельним, доцільним і економічно обґрунтованим до впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. М. В. Савчин, Л. П. Василенко. Вікова психологія: навчальний посібник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16600211/psihologiya/osoblivosti_rozvitku_rannomu_ditinstvi
2. Маруненко І. М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: навчальний посібник / І. М. Маруненко, Є. О. Неведомська, Г. І. Волковська – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. – 184 с.
3. Офіційний сайт Макото Шічиди. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.shichida.co.jp>
4. КВЕД-2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010.html>
5. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 № 2628-ІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
6. Про затвердження Положення про центр розвитку дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2009 № 1124. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1124-2009-п>
7. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів: Наказ Міністерства юстиції України від 14.04.2016 № 563/28693. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16/paran2#n2>
8. Про затвердження Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць: Наказ Міністерства юстиції України від 05.04.2011 № 457/19195. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11>
9. Про затвердження Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (ДСанПіН 2.2.4-171-10): Наказ Міністерства юстиції України від 12.05.2010 № 400. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10>

10. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>
11. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
12. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 №27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
13. Про затвердження Технічного регламенту безпечності іграшок: Постанова Кабінет Міністрів України від 11.07.2013 № 515. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/515-2013-п>
14. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
15. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п>
16. Статистичний класифікатор організаційних форм суб'єктів економіки (СКОФ) від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_skof_2016.htm
17. Статус фізичної особи – підприємця: проблеми застосування законодавства: Міністерство Юстиції України; Роз'яснення від 14.01.2011 n0012323-11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11>
18. Собецький А. Бути чи не бути єдинником – обираємо систему оподаткування // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – №49. – С. 63.
19. Єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011. – С. 342.

20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
21. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15/page>
22. Алексеева К.А. Оцінка інтелектуального капіталу в соціально орієнтованій економіці / К.А. Алексеева // Економіка та держава. – 2009. – № 1 (73). – С. 84–87.
23. Бажан І.І. Інтелектуальний капітал та основні підходи до його оцінки / І.І. Бажан // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 1 (17). – С. 52–56.
24. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: Ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг; пер. с англ. Н. Мишакова. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
25. Бутнік-Сіверський О. Інноватика та інтелектуальна економіка (теоретико-методичний аспект) / О. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 1. – С. 63–77.
26. Кондаков А. Тенденції сучасного дошкільної освіти. [Електронний ресурс] / А. Кондаков. – Режим доступу: gosbook.ru
27. Статистика народжуваності в Україні за 1990 – 2017 рр. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
28. Дошкільні навчальні заклади України за 2016 р. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
29. Доходи населення України за 2016 – 2017 рр. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
30. Доходи населення Одеської області за 2013 – 2017 рр. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
31. Кількість дошкільних навчальних закладів за формами власності та регіонами за 2016 р. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

32. Войчак А.В., Камишніков Р.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація // Маркетинг в Україні. — 2005. — №2. — С. 50–53.
33. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент: навч. посібник. — К.: ЕксОб, 2001. — С. 65.
34. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування: навч. посібник / О.Г. Біла. — Л.: Компакт-ЛВ, 2005. — 311 с.
35. Пилипчук О.В. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства / О.В. Пилипчук // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць — К., 2010. — №2. — С.26-29.
36. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів: навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, ротапринт 2014. — С. 88.
37. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник / О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк, М.Є. Кокотько, Т.Д. Костенко, А.А. Герасимов. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — С. 101.
38. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів: навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, ротапринт 2014. — С. 113–121.
39. Карпов В.А. Планування та аналіз підприємницьких проектів: навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, ротапринт 2014. — С. 134–138.
40. Покропивний С. Ф., Соболев С. М., Швиданенко Г. О. П 48 Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: Навч. посібник. — К: КНЕУ, 1998. — С. 134.
41. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусев О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, 2013. — 670 с.
42. Балджи М.Д. Управління економічними ризиками в інноваційній діяльності підприємств / М.Д. Балджи // Науковий віник ОНЕУ: зб. наук. пр. — Одеса, 2013. — Вип. 18 (197). — С. 1–11.
43. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навчальний посібник. — Харків: Промарт, 2015. — С. 12–43.